

MÁANJA'AN SI'IPILILO'OB BEETA'AN TUMEN AJMEYAJKAAJO'OB

U ya'almajt'aanil *Responsabilidades Administrativase'* ku jets'ik bey si'ipilo'ob le ba'alo'ob je'ela'. Le o'olal tuláakal ajmeyajkaajo'obe' unaj u ts'atáantiko'ob yo'olal bik u beeto'obe'

MÁAJA'AN SI'IPILO'OB MEYAJ	U TSOLIL BA'AX KU BEETA'AL
U beetik, u ti'alintik wa ba'ax chéen tumen noj ba'al u yilikubáaj	<p>Tuláakal ajmeyajkaaj ku kaxantik utsil ba'alo'ob chéen uti'al leti'e', chéen yo'olal u nojba'al meyajje' ku ye'esikubáaj mixmáak je'elbix leti'e', ku k'áatik jejeláas k'ana'an ba'alo'ob chéen uti'al u yutsil.</p> <p>Je'elbix taak'ine'; ba'alo'ob ma' mambili'; nu'ukulo'ob ku béeytal u ma'anale'; wa ku ti'alintik waba'ax jach jump'iit u tojole' ba'ale' ko'oko' u ma'anal tu kúuchilo'ob koonol; wa ku ti'alintik áantaj ku ts'áabal tumen yaanal</p> <p>máak; meyajjo'ob ku ti'alintike', uti'al máax yéetel ts'oka'an u beel, uti'al je'el máaxak ti' u láak'tsilo'obe'; ti' wa máax jach uts u biskubáaj, uti'al múuch' meyajjo'ob u ts'ámaj tu k'aaba', uti'al u t'ox ti' u yéet meyajjo'obe'</p>
U ti'alintik u taak'inil kaaj	<p>Ajmeyajkaaj ts'áaba'an áantaj ti', uti'al u ts'aik ti' kajnáalo'ob, ba'ale', ku ch'aik uti'al leti', ku t'oxik ichil u yéet meyajjo'ob. Ichil le ba'alo'ob je'ela', nu'ukulo'ob kun k'abéetchajal ti' u kajnáalilo'ob jump'éele' kaaj, jejeláas áantajo'ob wa xan taak'in. Kex u yojel ma' unaje' ku ch'aik u ti'alintej.</p> <p>Ajmeyajkaajo'obe', mina'an u páajtalil ti'ob ka u k'abéetkuns jkanan kaajo'ob wa <i>policías</i>, máak ku meyaj <i>fuerzas armadase'</i> wa yaanal máak ku kanáantik kajnáalo'obe', chéen uti'al u kanáanta'al leti' tu juunal, ja'alil wa bey jest'a'anil ichil le moka'anilo'ob u meyajje', chéen bey je'el u béeytal u k'abéetkunsiko', wa tumen le meyaj kun u beeto' jach táaj k'ana'an ka kanáanta'ak ikil u máan u beet le meyaj k'áata'an ti'o', ba'ale' lela', k'abéet u chíimpoltik le u jo'olpóopil le kúuchil tu'ux ku meyajjo', yaan xan u ts'áabal u yojéelt OIC ka je'ets'ek jach bey k'ana'ano'</p>
U máansa'al tu k'aaba' juntúul máak wa tu k'aaba' kúuchilo'ob, le áantaj ts'áaba'an uti'al kajnáalo'obo'	<p>Ajmeyajkaaj, ku éejentik ka beeta'ak, wa ku k'áatik ka máansa'ak tu k'aaba' wa tu k'aaba' kúuchilo'ob u jejeláasil áantajo'ob tukulta'an u ts'áabal ti' kajnáalo'obe', ichil le je'elo' yaan nu'ukulo'ob kun k'abéetchajal ti' le kajnáalo'obo', áantajo'ob wa xan taak'ini'.</p>

MÁAJA'AN SI'IPILO'OB MEYAJ	U TSOLIL BA'AX KU BEETA'AL
U k'a'abéetkunsa'al waba'ax ma' unaj u ts'áabal ojéeltbili'	<p>Juntuul ajmeyajkaaj, ku ch'aik uti'alint jejeláas ba'alo'obe' wa áantajo'ob, ka u t'ox yéetel wa jaytúul u yéet meyajjo'obe'; lela' je'el u béeytal u jejeláasil nu'ukulo'ob wa yaanal ba'al ko'oj u tojol, u tuukulile' u ma'alobkinsik u kuxtal leti', uts kun taasik tu kuxtal, tu meyaj wa ti' yaanal je'el ba'axe', le je'ela' tio'olil u beetike', u yoojelili'e'.</p> <p>Leti' le ba'alo'ob chéen jets'a'an uti'al u meyaj ichil le mola'ayilo'ob.</p>
Ku máan u k'ab, chéen yo'olal u noj ba'al meyajil	<p>Ajmeyajkaaj wa xmeyajkaaj, ku máan u k'ab chéen yo'olal noj ba'al meyaj ku beetik, ku pepe'cha'atik, ku máan yóok'ol u yéet meyajjo'ob, chéen uti'al u beetik u yóolal, wa le ba'ax u k'áate', uti'al u yutsil chéen leti', u yutsil wa máax, u yéet bisbáail ku meyaj xan yéetel; chéen tu juunal ku beetik wa yéetel u yáantaj uláak' máako'ob, lela' tsola'an tu <i>artículoil 20 Ter</i> ti' u ya'almajt'aanil <i>Ley General ti' Acceso de las Mujeres a una Vida Libre de Violencia</i>.</p>
U kaxantik u yutsil chéen uti'al.	<p>Ajmeyajkaaje' ku táakbesik u aalil u kúuchil u meyajje' yo'olal u yilik ma' u ts'áabal u kuch wa si'ipilil meyaj yo'olal jump'éel k'aas ba'al tu beetaje', ka'alikil u yúuchul le xak'al si'ipilo' wa táan u yila'al u yustkiinta'ale'.</p>
U k'amik ajmeyaj ma' éenjenta'ani'.	<p>Ajmeyajkaaj ku ya'alik ka k'a'amak je'el máaxak máakile', beyxan leti' ka u yéey, ka u ts'áaj meyaj ti' wamáax si'ipilchaja'an tu táan a'almajt'aano'obe', tu yo'olal le si'ipil u beetmaj le máake' ma' éejenta'an ka u beet wa jayp'éel meyajjo'ob tu'ux ku ts'atáanta'al kajnáalilo'obi'. Je'el bin u béeytal u k'amike' wa éejenta'an tu nu'ukbesajo'ob <i>Sistema Nacional de Servidores Públicos y Particulares Sancionados de la Plataforma Digital Nacional</i>.</p>
Xmukul Ayik'alkunaj	<p>Juntuul ajmeyajkaaj, ka'alikil u káantik tukáakal u ba'alubáajo'ob yéetel u jejeláasil nu'ukulilo'ob yaan ti'e', ku tuus, lela', uti'al ma' u ts'aik ojéeltbil u jaajil, tumen ken ila'ak bix u bin u bin u yantal taak'in ti'e', le ayik'alilo' mix ojéelta'an wa jaajkunta'an tumen a'alma'taano'ob.</p>
U táakbesa'al aalil kúuchil meyaj uti'al u yutsil juntuul ajmeyaj	<p>Ajmeyajkaaje' ku táakbesik u aalil u kúuchil u meyajje' yo'olal u beetik wa u ya'alik ti' u yéet ajmeyajkaajo'obe' ku xaankunso'ob wa ku p'atik t'aan uti'al ma' u beeta'al waba'ax chéen uti'al u taasik utsil ti' u kuxtal leti' wa utsil xan ti' u yéet bisbáailo'ob.</p>
U ta'akal waba'ax unaj u yojéelta'al	<p>Ajmeyajkaaj ku k'uchul u k'iinil beetik jump'éel si'ipil ka'alikil táan u meyajje' ba'ale', ku ta'akik tu táan u nuuktakilo'ob, ma' tu ya'alik ut'al ma' u ts'áabal u kuuch yo'olal le si'ipil tu beetajo'.</p>

MÁAJA'AN SI'IPILO'OB MEYAJ	U TSOLIL BA'AX KU BEETA'AL
Ma' u'uyajt'aanil	<p>Wa ku k'áatchi'ital juntúul ajmeyajkaaj tumen xak'almeyajo'obe', wa uláak' moya'alyil k'ana'an u yilik ba'ax meyajil ku beetike', le je'ela' je'el u béeytal u mola'ayil u jo'olpóopilo'ob u kúuchil u meyaje', u mola'ayilo'ob Tsolmeyaj u Nojpáajtalil P'is óolal, u mola'ayilo'ob Yéeybal yéetel u Táakpajal u Lu'unkabilo'ob wa xan u moya'ayilo'ob ilik u páajtalil u wíinikil yóok'ol kaabe'. Ku tuus ka'alikil u beeta'al le xak'almeyajo', ma' u k'áat u ya'al bix beeta'abil le ba'ax ku k'áatal ti'o'. Beyo', ku xaankúunsik le meyaj táan u beeta'alo'.</p>
U k'atkubáaj uti'al ma' u yúuchul keetkunajil	<p>Wa juntúul ajmeyajkaaj si'ipilnaja'ane', ka'alikil u yúuchul le xak'al si'ipilo', ku beetik le ba'alo'oba' uti'al u k'atkubáaj uti'al ma' u yúuchul le keetkunajo':</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ka'alikil u yúuchul le xak'al si'ipilo', ku beetik waba'ax k'aas, ba'ale' ku ye'esik bey ma' k'aasi'. • Wa ku máan treinta u p'éelel k'iine', ma' tu káajesik u yilik bix kun p'áatal le xak'al si'ipilo', jach p'el u yojéeltik yaan jump'éeel tak poolal tu yo'olal jump'éeel si'ipil tu beetaj tu kúuchil u meyaje'. • Wa ku ya'aliko'ob máax yéetel bix u k'aaba' le máak il ba'ax tu beetajo'ob ka'alikil u si'ipilkuba'ob. Ku ts'o'okole' le máak ilo' bo'oybesa'an tumen a'almajt'aane', ma' unaj u yojéelta'al máaxi'.
U ts'aiko'ob ma'alob meyaj ti' u láak'tsilo'ob	<p>Juntúul ajmeyajkaaje', ku k'áatik yéetel ku ya'alik ka ts'áabak jump'éeel meyaj ti' wa máax ti' u láak'tsilo'obi', je'elba'axak <i>contratoe'</i>, bey <i>confianza</i>, <i>estructura</i>, <i>base</i> wa <i>honorariose'</i>, je'el máax ti'e' wa u suku'uno'ob, u yiits'ino'ob, wa xan u láak'o'ob máax yéetel ts'oka'an u beelo', wa ti' le máax kex chéen múul kajakbalo'obe'</p>
U ye'esikubáaj máax ma' leti'i'	<p>Juntúul ajmeyajkaaj, ku ye'esikubáaj yaanal máak, ku tuus yo'olal u meyaj, ku beetik bey bin jump'éeel ka'anal meyaj le yaan ti'o', lelo' chéen uti'al u kaxtik u ts'áabal uts ba'alo'ob ti' u láak'tsilo'ob, wa ba'alo'ob ku kúulpachkunsal tumen a'almajt'aano'obe'.</p>
U pech' óolta'al ba'ax jets'a'an	<p>Ku ts'áabal ojéeltbile', jump'éeel nojoch si'ipil wa ku pech' óolta'al le ba'alo'ob jetsa'antak tu ya'almajt'aanilo'ob <i>Ley Federal de Austeridad Republicana</i>.</p>

(SANCIONES)

U BO'OL SI'IPIL AJMEYAJKAAJO'OB WA MA'ANJA'AN SI'IPILNAJILO'OB.

BO'OL SI'IPIL	BUKA'AJ K'IINO'OB KEN U CHUK LE BO'OL SI'PILO'.
Weet'il	30 u p'éelel k'iin wa je'el u chukik 90 u p'éelel k'iino'obe'
Xoot'	Ku xo'ot'ol u meyaj yéetel le ba'ax jo'olintmajo'
Bo'ol si'ipil yéetel taak'in	Je'el u chukik kex ka'ajaats ti' le tu náajalto'
Jáawal meyaj	<p>1.-Kex óoxp'éeel winal tak jump'éeel ja'ab, lela' chéen wa ma' tu loobiltaj yaanal máaki' beyxan wa ma' tu kaxantaj chéen uts chéen uti'ali'.</p> <p>2.- Je'el u chukik jump'éeel tak lajump'éeel ja'abe', lela' chéen wa le u si'ipilo' ma' tu chukaj 200 u téenel le yaan ti' jump'éeel k'iino', je'elbix jets'a'an tu ts'íibil Unidad de Medida yéetel Actualizacióno'.</p> <p>3.- Lajump'éeel wa junk'aal ja'abo'obe', wa ku máan ti' le ba'ax ts'o'ok u ts'o'ololo'.</p>

Ti' jump'éeel xak'an si'ipil ti' *Tribunale'*, je'el u páajtal ts'áabal ti' le máax si'ipilnaja'ano' jump'éeel wa u ya'abil ti' le bo'ol si'ipilo'oba'.